

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Instrumental and normative pathways to compliance: results from field research on moped drivers

Terpstra, B.L.

Citation

Terpstra, B. L. (2022, March 31). *Instrumental and normative pathways to compliance: results from field research on moped drivers*. Meijers-reeks. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3281271>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3281271>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Samenvatting (Summary in Dutch)

Instrumentele en normatieve routes naar naleving *Resultaten van veldonderzoek naar bromfietzers*

Handhaving dient om naleving van wet- en regelgeving te bevorderen. Hoe handhaving naleving kan bevorderen is door veel auteurs onderzocht. In dit onderzoek staan twee perspectieven centraal. Het eerste perspectief is gebaseerd op het risico op een sanctie. De hypothese is dat burgers een min of meer rationele afweging maken van de verwachte voor- en nadelen, zowel materieel als immaterieel, van het naleven dan wel overtreden van de regels. Door de verwachte kosten van een handeling in de vorm van een sanctie hoger te maken dan de verwachte baten is afschrikking mogelijk. Deze afweging tussen de kosten en baten als invloed op naleving van wetten en regels staat bekend als het instrumentele perspectief.

Het tweede perspectief is het zogeheten normatieve perspectief. Hier is de centrale hypothese dat eerlijke en respectvolle procedures essentieel zijn voor de acceptatie van het gezag van autoriteiten (zoals politie en justitie). Deze acceptatie, ofwel legitimiteit van autoriteiten, leidt volgens dit perspectief tot een groter publiek respect voor de wet en een grotere gevoelde verplichting om de wet na te leven.

In dit proefschrift worden de resultaten gepresenteerd van veldonderzoek dat ingaat op enkele onderbelichte punten in de reeds bestaande literatuur over de instrumentele en normatieve routes naar naleving. Het onderzoek is gebaseerd op reguliere bromfietscontroles. Hierbij wordt gecontroleerd op meerdere overtredingen zoals rijden op een bromfiets met een hogere maximumsnelheid dan toegestaan, rijden zonder geldig rijbewijs of WA-verzekering, rijden onder invloed, rijden zonder deugdelijke verlichting, het vasthouden van een mobiele telefoon tijdens het rijden en rijden zonder helm (voor zover verplicht).

Controles zijn uitgevoerd tussen 19 januari 2017 en 2 augustus 2017 door de Verkeerspolitie, eenheid Den Haag, in Leiden en Zoetermeer. In deze periode hebben onderzoekers van de Universiteit Leiden interviews afgenomen bij bestuurders, is gedrag van de politie en bestuurders geobserveerd en heeft de politie de intensiteit van brom-

fietscontroles in Leiden verhoogd terwijl de intensiteit in Zoetermeer gelijk bleef aan de reguliere intensiteit.

De combinatie van vragenlijstdata, gestructureerde sociale observaties en een experiment hebben het mogelijk gemaakt om drie interessante onderzoeksvragen te beantwoorden.

LEIDT MEER POLITIECONTROLE TOT EEN HOGERE VERWACHTE PAKKANS?

De eerste onderzoeksvraag draagt bij aan inzicht in de relatie tussen wat de politie doet en hoe dit wordt ervaren door burgers. Hoewel er veel onderzoek naar naleving is gedaan zijn er weinig studies die hebben gekeken naar deze essentiële relatie. Wijzigingen in handhavingsbeleid kunnen echter alleen doorwerken in nalevingsgedrag als deze wijzigingen ook door burgers worden opgemerkt. Hoofdstuk twee gaat in op de vraag of een intensivering van politiecontroles ook daadwerkelijk leidt tot een opwaartse bijstelling van de individuele subjectieve pakkansen. Om deze vraag te beantwoorden worden de resultaten van het eerste veldexperiment naar deze relatie gepresenteerd, waarbij de politie de frequentie van de bromfietscontroles in Leiden intensiverde, terwijl deze in Zoetermeer het normale patroon bleven volgen. De resultaten van het experiment laten zien dat de intensivering van de politiecontroles daadwerkelijk leidt tot een opwaartse bijstelling van de individuele subjectieve pakkansen van duidelijk zichtbare en door de politie makkelijk vast te stellen overtredingen zoals rijden onder invloed en mobiel bellen tijdens het rijden.

WAT IS DE INVLOED VAN GEDRAG EN BESLUITVORMING VAN DE POLITIE OP PERCEPTIES VAN PROCEDURELE RECHTVAARDIGHEID?

Waar de eerste onderzoeksvraag gericht is op de instrumentele route naar naleving, gaat de tweede onderzoeksvraag over de normatieve route. Ook hier is de relatie tussen wat de politie doet en hoe dit door burgers wordt gepercipieerd slechts beperkt onderzocht.

Door vragenlijstdata te combineren met gestructureerde sociale observaties is het mogelijk een antwoord te geven op de vraag of een meer procedureel rechtvaardige behandeling en besluitvorming door politie ook leidt tot een hogere ervaren procedurele rechtvaardigheid

door burgers. De setting van bromfietscontroles maakt het mogelijk om zowel overtreders als niet-overtreders te bevragen en tegelijkertijd alle elementen van procedureel rechtvaardig gedrag en besluitvorming te observeren. In deze setting is geen relatie gevonden tussen procedureel rechtvaardige behandeling en besluitvorming door politie en ervaren procedurele rechtvaardigheid door burgers.

Waarschijnlijk zijn de gevonden resultaten het gevolg van relatief hoge waarderingen van gepercipieerde procedurele rechtvaardigheid door burgers. De implicatie is dat vanaf een bepaald niveau van gepercipieerde procedurele rechtvaardigheid er weinig additionele invloed is van beter gedrag of besluitvorming door de politie. Vanaf dat punt lijken andere factoren belangrijker te worden in het verder verhogen van percepties van procedurele rechtvaardigheid.

HOE WERKEN INSTRUMENTELE EN NORMATIEVE MOTIVATIES DOOR IN NALEVING VAN VERKEERSWETGEVING?

De derde onderzoeksvraag gaat over de wijze waarop instrumentele en normatieve motivaties van invloed zijn op zes verschillende overtredingen.

De resultaten laten zien dat motivaties voor naleving van verkeerswetgeving verschillen per overtreding. Zowel normatieve als instrumentele motivaties spelen een rol in de overweging om een overtreding te begaan, maar voorzichtigheid is geboden bij conclusies over motivaties voor naleving van verkeerswetgeving in het algemeen. De resultaten laten namelijk een divers beeld zien. Zo heeft persoonlijke moraliteit een negatieve relatie met de meeste overtredingen, maar niet met rijden zonder licht of te hard rijden. De gevoelde verplichting om de wet na te leven (een onderdeel van legitimiteit) is negatief gerelateerd aan te hard rijden en mobiel bellen tijdens het rijden. De perceptie van de pakkans heeft een negatieve relatie met rijden onder invloed.

De resultaten laten zien dat reguliere verkeerscontroles een effectief instrument kunnen zijn om naleving van verkeerswetgeving te bevorderen. Dit kan door percepties van pakkans te vergroten evenals persoonlijke moraliteit van bestuurders en de gevoelde verplichting om de wet na te leven. Er is geen indicatie dat het vergroten van een van deze motivaties zal leiden tot een afname bij andere motivaties.

RELEVANTIE

Met het beantwoorden van de onderzoeksvragen voegt dit proefschrift wezenlijke inzichten toe aan een aantal onderbelichte punten in het reeds bestaande onderzoek naar normatieve en instrumentele routes naar naleving. Een belangrijke bijdrage is de uitbreiding van het beperkte aantal studies waarin is gekeken naar de essentiële vraag hoe percepties van burgers worden beïnvloed door acties van handhavers zoals de politie. Daarnaast draagt het onderzoek ook bij aan meer inzicht in de omstandigheden waaronder de normatieve en instrumentele routes leiden tot meer naleving. Bovendien geven de toegepaste psychometrische analyses meer inzicht in de gehanteerde concepten waardoor meer uniformiteit kan ontstaan in toekomstig onderzoek.

Dit proefschrift biedt ook praktische handvatten voor handhavingsbeleid, al moet hierbij wel vermeld worden dat deze zich vooral richten op bromfietscontroles. De gecombineerde resultaten uit de verschillende hoofdstukken laten zien dat het in Nederland mogelijk is om via de verhoging van de intensiteit van bromfietscontroles meer naleving te stimuleren. Deze verhoging van de pakkans lijkt niet nadelig te zijn voor andere motivaties van bromfietsbestuurders. De gecombineerde resultaten laten ook zien dat het voor de politie lastiger is om naleving nog verder te bevorderen via de normatieve route. Nederlandse bromfietsbestuurders beoordelen de procedurele rechtvaardigheid van de politie al relatief hoog. Dit beperkt de mogelijkheden om naleving te verhogen door nog meer aandacht en training te richten op eerlijke en respectvolle procedures door agenten.

TOEKOMSTIG ONDERZOEK

Dit proefschrift draagt bij aan een beter begrip van de werking van de instrumentele en normatieve routes naar naleving, maar geeft tegelijkertijd aanleiding voor vervolgonderzoek.

Een goed voorbeeld hiervan wordt gegeven door de resultaten in hoofdstuk vier. Daar blijkt dat normatieve motieven zoals persoonlijke moraliteit en legitimiteit van invloed zijn op het nalevingsgedrag van bromfietsbestuurders. Met de geconstateerde beperkte mogelijkheden van meer procedurele rechtvaardige behandeling door de politie, roept dit de vraag op welke mogelijkheden er dan wel zijn om deze motieven te beïnvloeden.

In aanvulling op dergelijke vragen is het ook belangrijk om in toekomstig onderzoek verder te gaan met het opzetten van veldexperimenten en onderzoeken gebaseerd op paneldata, waardoor nog meer inzicht vergaard kan worden in de causale relatie tussen politieactiviteit, percepties van burgers en nalevingsgedrag.

